

Lærervejledning: Materialer til Almen Sprogforståelse

Udarbejdet af Line Krogager Andersen (SDU)

i samarbejde med:

Bente Buus (Viby Gymnasium)

Kader Maikal H Mohamed (Aarhus Tech)

Kristine Krogh Vesterstrøm (Aarhus Tech)

Nicoline Engers Gregersen (Aarhus Tech)

Roar Rimmen Gaardsøe (Aarhus Tech)

Stine Nørgaard Klarskov (Aarhus Tech)

Ulla Birgitte Alkjærsg (Viby Gymnasium)

www.flersprogethedsdidaktik.ku.dk

Sprogkonsulenter på dette
materiale:

Adam Murad (arabisk)

Hoa Thi Ngo (vietnamesisk)

Gülhan Comakci,

Studieskolen (tyrkisk)

Indhold

Introduktion	3
Hvorfor arbejde flersprogethedsdidaktisk i Almen sprogforståelse?	3
Introduktion til sprog og identitet	4
Oversigt over elevarkene, deres fokus og flersprogethedsdidaktiske tilgange	5
Elevark 1: at være på andre sprog	6
Fokus på verber og verbalbøjning	6
Elevark 2: akkusativ på tværs af sprog	7
Fokus på nominalmorfologi og kasus	7
Elevark 3: Hygge som kulturelt nøgleord	9
Fokus på sprog og kultur	9
Elevark 4 & 5: Den sproglige detektiv	10
Fokus på gættestrategier og beslægtede sprog	10
Elevark 6: sprogtræerne i sprogskoven	11
Fokus på beslægtede sprog og klassens sprog	11
Elevark 7: implicit subjekt	12
Fokus på morfologi og syntaks	12
Elevark 8: menneskerettighedserklæringen på tværs af sprog	13
Fokus på de nordiske sprog samt arbejde med sproglig bevidsthed gennem iagttagelse af mange sprog i både tekst, lyd og video	13
DEL 1	13
DEL 2	13
Elevark 9: høflighed på tværs af sprog	15
Fokus på sprog og kultur	15
Elevark 10: Skriv en flersproglig tale	16
Fokus på sprog og sprogsamfund samt sproglig fantasi og kreativitet	16
Elevark 11: tværsproglig perspektivering	17
Fokus på morfologi og syntaks på tværs af sprog	17
Elevark 12: Prøv kræfter med swahili	19
Fokus på sproglig analyse og kreativitet	19
Elevark 13: Forskellige sprogsamfund	20
Fokus på kritisk sproglig opmærksomhed	20

Introduktion

Denne lærervejledning er en del af et fælles AP-materiale udviklet af inden for rammerne af forskningsprojektet Plurilingual Education. Materialet er udviklet i et samarbejde mellem den besøgende forsker og en gruppe AP-lærere på Aarhus Tech og Viby Gymnasium, og efterfølgende afprøvet i AP-undervisningen og revideret på baggrund af erfaringer fra undervisningen. I udviklingsprocessen har vi lagt vægt på at skabe sammenhæng mellem de forskellige dele af AP, at udvikle det flersprogethedsdidaktiske potentiale i AP, at skabe rum for elevernes **sproglige bevidsthed, sproglige fantasi og kreativitet** samt **kritisk sproglig opmærksomhed**.

Forskningsprojektet Plurilingual Education er finansieret af Danmarks Frie Forskningsfond (Sagsnummer: 0132-00208B) og undersøger elevers sproglige opmærksomhed på tværs af alderstrin. Projektet ledes af Petra Daryai-Hansen (KU). Læs mere på www.plurilinguaeducation.ku.dk

Det samlede materiale består af:

- **Lærervejledningen**, der indeholder korte beskrivelser af flersprogethedsdidaktiske aktiviteter til AP.
- Specialudviklede **elevark**, der passer til de forskellige aktiviteter

Dette materiale kan ikke stå alene og dække hele AP-forløbet, men kan derimod integreres med de øvrige latin- og AP-materialer, der anvendes på skolen. Hvis man ønsker at udvælge en AP-grundbog, der også har flersprogethedsdidaktisk islæt, kan man med fordel orientere sig i den læremiddelanalyse, der er at finde på projektets hjemmeside www.plurilinguaeducation.ku.dk

Hvorfor arbejde flersprogethedsdidaktisk i Almen sprogforståelse?

Selve grundideen bag Almen Sprogforståelse er udviklingen af elevernes sproglige bevidsthed på tværs af sprog. Flersprogethedsdidaktikken er en systematisk tilgang til det tværsproglige arbejde (Daryai-Hansen, 2019), og gennem en flersprogethedsdidaktisk tilgang kan I som lærere sikre, at AP fremstår som et velintegreret, tværfagligt forløb, idet sprogene altid behandles i samspil.

Inden for flersprogethedsdidaktikken arbejdes med tre forskellige underkategorier:

- *interkomprehension*, der handler om at bruge beslægtede sprog til at forstå hinanden
- *integreret sprogdidaktik*, der handler om at skabe sammenhæng imellem skolens sprog, dvs. dansk og de relevante fremmedsprog og eventuelle andre sprog i skolen
- *éveil aux langues*, der handler om at åbne op og give eleverne nye perspektiver på sprog gennem mødet med en bredere sproglig palette.

Alle disse tre tilgange har store potentialer, når det angår udviklingen af elevernes sproglige bevidsthed og opmærksomhed. I dette materiale kobles de endvidere til et fokus på elevernes egne sproglige repertoarer, idet al sproglig læring og udvikling samtidig er en udvidelse af netop det

sproglige repertoire, og idet kontrasten mellem det kendte og det nye og refleksionen over denne kontrast skaber tværsproglige rum for udvikling af sproglig bevidsthed (Krogager Andersen, 2020).

Det vil sige, at der i materialerne både inddrages typiske fremmedsprog, dansk og latin samt åbne spørgsmål, hvor eleverne selv kan reflektere over andre af deres egne sproglige ressourcer, som for eksempel kan være andre hjemmesprog end dansk, særlige ungdomsvarianter, dialekter osv. I den forbindelse er det væsentligt at holde sig for øje, at hverken du som lærer eller eleverne formentlig har særlig meget viden OM de pågældende sprog, selvom eleverne måske har veludviklede sprogkunderskaber. Dette er imidlertid ikke nogen hindring for at stille nysgerrige spørgsmål, og netop de overraskende sproglige fænomener og uafklarede mysterier kan skabe grobund for spændende samtaler om hvad sprog og sprogbeskrivelse egentlig er.

At inddrage elevernes sproglige repertoarer i undervisning kræver ingen sproglig ekspertise inden for disse sprog, men blot åbenhed og sproglig nysgerrighed.

Et tilbagevendende element i elevarkene er tekstuddrag fra **Menneskerettighedserklæringen**, der både har samfundsfaglig relevans og som foreligger i rigtig mange autentiske oversættelser. I arbejdet med elevarkene får eleverne mulighed for at stifte bekendtskab med uddrag af menneskerettighederne både i tekst, lyd og videoformat, og på sprog der spænder fra de nordiske til somali, arabisk, vietnamesisk, latin og tre forskellige slags tegnsprog.

Introduktion til sprog og identitet

Det flersprogethedsdidaktiske arbejde kan med fordel starte med følgende elementer

- Makkerrefleksion om sproglæring – hvorfor er det en god ide at lære fremmedsprog?
- Arbejde med den europæiske sprogportfolio fra ECML. Dette har til formål at gøre eleverne bevidste om alle de sproglige ressourcer, de allerede besidder, og hvordan disse spiller sammen og kommer til syne i deres hverdag. Arbejdet kan foregå enkeltvis og eleverne kan efterfølgende vise hinanden deres sprogpas og diskutere dem.
- Arbejde med sprogportrætter – anvend fx skabelon fra Plurilingual Education til 9. klasse eller (Daugaard et al., 2018) Sprogportrættet har til hensigt at synliggøre den enkeltes sprogentitet. Gennem den visuelle udtryksform skal det være muligt for eleverne at tilkendegive den betydning, de tillægger deres forskellige sproglige ressourcer, og hvis de ønsker det, kan de supplere tegningen med kommentarer eller yderligere illustration.
- Klassens sprog – tal om klassens sprog og lad alle elever udfylde en sprogblomst eller blade til et fælles sprogtræ

Oversigt over elevarkene, deres fokus og flersprogethedsdidaktiske tilgange

Elevark	Fokus	Flersprogethedsdidaktiske tilgange			
		Integreret sprogdidaktik	Inter-komprehension	Éveil aux langues	Elevernes egne sprog
1	Verbalmorfologi på tværs af sprog (sproglig analyse, sproglig iagttagelse)	X		X	X
2	Kasusmorfologi (akkusativ) på tværs af sprog (sproglig analyse & produktion, sproglig iagttagelse)	X		X	X
3	Sprog og kultur (metasproglig refleksion, & perspektivering)			X	X
4	Sproglæringsstrategier (til elever med tysk)		X		
5	Sproglæringsstrategier (til elever med romanske sprog)		X		
6	Beslægtede sprog & klassens sprog (metasproglig refleksion & perspektivering)		X		X
7	Implicit subjekt på tværs af sprog (metasproglig refleksion & perspektivering)	X		X	X
8	Sproglæringsstrategier, sproghistorie, sproglyd (metasproglig refleksion & perspektivering)	X	X	X	X
9	Høflighed på tværs af sprog (metasproglig refleksion & perspektivering)			X	X
10	Skriv en flersproglig tale (sproglig kreativitet & fantasi, metasproglig refleksion)	X		X	X
11	Morfologi & syntaks på tværs af sprog (sproglig iagttagelse)	X		X	
12	Prøv kræfter med swahili (sproglig analyse og kreativitet)			X	
13	Forskellige sprogsamfund (kritisk sproglig opmærksomhed)			X	X

NB: selvom aktiviteterne er organiseret i elevark, er der faktisk flere af arkene, der indeholder flere sider. Vær derfor opmærksom, når du printer – både på antallet af sider, og på det audiovisuelle indhold, der er integreret i nogle af arkene.

Elevark 1: at være på andre sprog

Fokus på verber og verbalbøjning

Denne aktivitet kan anvendes som en introduktion til arbejdet med verbalmorfologi. De grundlæggende fokuspunkter for denne øvelse er

- at undersøge personbøjning af verber som tværsproglig grammatisk kategori
- at reflektere over forskellen mellem dansk og andre sprog i denne sammenhæng
- at opdage forskelle og ligheder mellem sprog, herunder de beslægtede sprog over for de ikke beslægtede
- at identificere kendte og ukendte sprog

Øvelsen kan med fordel indledes med en snak om hvad verber og bøjning er, men da fokus er på den undersøgende tilgang, kræves der ikke en masse forarbejde ud over forståelse af, hvad 1., 2. og 3. person er.

Nøgle til sprogene:

A	B	C	D	E	F	G
TYSK	ENGELSK	LATIN	FRANSK	FINSK	UNGARSK	POLSK

NB: Selvom eleverne sikkert vil have lettest ved at identificere et sproglægtskab mellem de romanske sprog fransk og latin, er alle sprogene undtagen finsk og ungarsk en del af den indo-europæiske sprogstamme.

Elevark 2: akkusativ på tværs af sprog

Fokus på nominalmorfologi og kasus

Kasus kan være et vanskeligt fænomen for elever at begribe. Selv hvis de lærer de korrekte kasusformer, kan det være vanskeligt at forstå funktionen – hvad bruges kasus egentlig til? Her er det korrekte og nuancerede svar naturligvis, at kasus bruges til mange ting. Det kan imidlertid være en fordel at fokusere på kasus som det morfologiske udtryk af den syntaktiske ledfunktion – altså at nogle sprog bruger kasus til at markere syntaktisk funktion.

Den letteste kontrast at arbejde med er her subjekt og objekt, der på de kasussprog, eleverne kommer i kontakt med står i hhv. nominativ og akkusativ.

I **elevark 2** skal eleverne arbejde med at producere sætninger på to kasussprog de (formentlig) ikke kender, men hvor de nødvendige glosor og morfemer gives på arket. De grundlæggende pointer med denne øvelse er:

- **at blive klogere på kasus som fænomen**
- at forstå sammenhængen mellem akkusativ og direkte objekt
- at opdage, at kasus også findes uden for tysk og latin
- at forstå, hvilken rolle den syntaktiske funktion (direkte objekt) spiller for den morfologiske form (akkusativ)
- at opdage, hvor let eleverne kan producere sætninger på et ukendt sprog ved brug af metasproglig viden

Som indledning til opgaven kan det være relevant at tale om, hvad kasus er, og italesætte sammenhængen mellem kasus og ledfunktion (så kan man tilføje rektion, når den grundlæggende forståelse er nogenlunde veletableret).

På arket gives den samme sætning ”hunden bed kvinden” både på ungarsk og tyrkisk, der begge bruger NOM til subjekt og AKK til objekt. De to sætninger er angivet med en **morfologisk analyse**, der i linjen nedenunder suppleres med grammatiske oplysninger – hvad er hvert morfem i sætningen. De anvendte forkortelser (3.p.sg.; def.art; IPF; AKK) angives i skemaet, men det kan være nødvendigt at gøre eleverne opmærksom på dette eller at repetere kategorierne før opgaven sættes i gang.

OPGAVENØGLE "kvinden bider hunden"

Ungarsk: a nő megharapta a kutyát

Subjekt i nominativ, objekt i akkusativ.

(Akkusativ-endelsen -t forlænger den forudgående vokal, så kutyá bliver til kutyát (á er lang)).

Tyrkisk: kadın köpeği ısırđı

Subjekt i nominativ, objekt i akkusativ.

(Akkusativ-endelsen -i påvirker den foranstående konsonant, så k bliver til ğ).

De lydændringer, der sker ved tilføjelse af akkusativendelserne er unødvendige for opgaveløsningen, men kan være rare som lærer at have ved hånden, hvis en tyrkisk- eller ungarsktalende elev stiller spørgsmål.

Yderligere **perspektivering af kasusarbejdet** kan opnås ved at gå ind på linket på elevarket og se fordelingen af kasus i verdens sprog, samt ved at arbejde med nedenstående eksempler, hvor forskellen mellem objekt og subjektsprædikatív også afspejles i kasus på de to valgte kassusprog **tysk og finsk**. Eksemplet er en oversættelse af de samme to sætninger (en transitiv, en copula) til engelsk, tysk, fransk og finsk. Det understregede led er i den første sætning direkte objekt og i den næste subjektsprædikatív – det gælder for alle sprogene. Eksemplet kan vises til eleverne, der kan hjælpe med at identificere de to sprog, der har to forskellige former i sætning 1 og 2 (tysk og finsk), og man kan så afhængig af elevernes niveau diskutere hvad det kunne være for en markering (akkusativ kasus), og hvad det er for syntaktisk forskel den afspejler (DO vs. SP).

Sætning 1

Statsministeren møder en mand

The Prime Minister meets a man

Der Premierminister trifft einen Mann

Le premier ministre rencontre un homme

Pääministeri tapaa miehen

Sætning 2

Statsministeren er en mand

The Prime Minister is a man

Der Premierminister ist ein Mann

Le premier ministre est un homme

Pääministeri on mies

Elevark 3: Hygge som kulturelt nøgleord

Fokus på sprog og kultur

Man hører ofte, at grønlandsk har utrolig mange ord for sne, eller at engelsk er det sprog, der har flest ord. Så enkelt er det ikke, men det er sandt, at der er forskel på, hvordan forskellige sprog sætter ord på verden. Helt enkelt betyder det, at alle betydninger af et bestemt ord på et sprog sjældent svarer fuldstændig overens med et bestemt ord på et andet sprog.

Vi kender det fx fra dansk og engelsk, når både "moster" og "faster" skal oversættes til "aunt", eller når "træ" kan betyde både "tree" og "wood" – som igen på dansk i andre sammenhænge kan betyde "skov".

Mere overraskende er det måske, at der er stor forskel på antallet af farveord på forskellige sprog, at nogle sprog ikke skelner mellem "han" og "hun," mens atter andre altid angiver verdenshjørner, men aldrig højre og venstre. Disse forskelle har gennem tiden fået antropologer og sprogforskere til at spekulere over, hvorvidt begreberne i et sprog påvirker den måde, vi tænker på.

Teksten om hygge som kulturelt nøgleord kan danne udgangspunkt for **refleksioner over sammenhængen mellem sprog og kultur**, og kan i princippet udleveres til eleverne uden det store forarbejde. De afsluttende refleksionsspørgsmål kan med fordel diskuteres både i mindre grupper og på klassen; her kan man som lærer udnytte sit kendskab til klassen og hvordan man bedst får gang i den gode snak.

Elevark 4 & 5: Den sproglige detektiv

Fokus på gættestrategier og beslægtede sprog

Gættestrategier og hypotesedannelse er vigtige elementer i sproglæring. I denne aktivitet arbejder eleverne med udgangspunkt i tekstuddrag fra Menneskerettighedserklæringen på forskellige beslægtede sprog. Der er en version med **germanske sprog for elever, der har tysk (elevark 4)** og en version med **romanske sprog og engelsk for elever, der har fransk, spansk eller italiensk (elevark 5)**. Aktiviteten kan bruges i sammenhæng med undervisning i sproghistorie, eller som et rent fokus på gættestrategierne. De vigtigste mål med opgaven er:

- at eleverne oplever, hvor meget de kan forstå med udgangspunkt i deres eksisterende sproglige ressourcer
- at eleverne fornemmer, at **nogle sprog kan læses "gennem" andre beslægtede sprog**
- at eleverne fornemmer, at der kan være nogle regelmæssigheder i forskellene mellem ordene på de beslægtede sprog.

For at øvelsen kan virke optimalt, **skal eleverne kun have et sprog udleveret ad gangen** og uden navnet på sproget (jf. spsm. 7), altså først sprog 1, derefter sprog 2 og så videre, så det kan være en fordel at klippe arkene på forhånd. På denne måde bevæger de sig fra det fremmedartede til det mere velkendte og skulle gerne opleve **en øget grad af transparens** samt at de kan forstå mere, end de forventer. Formålet er både at fremme elevernes brug af **gættestrategier** og eksisterende sproglige ressourcer, og at gøre dem opmærksomme på sproglægtsskaber.

Tekstuddragene stammer fra FN's hjemmeside, hvor Menneskerettighedserklæringen er oversat til en lang række sprog. Elevark 8 tager udgangspunkt i samme tekst (Menneskerettighedserklæringen artikel 1 & 2), men arbejder med sammenligning af de nordiske sprog og inddragelse af andre sprog gennem video og lyd.

NØGLE	SPROG 1	SPROG 2	SPROG 3	SPROG 4	SPROG 5
Elevark 4	afrikaans	nederlandsk	niederdeutsch	tysk	dansk
Elevark 5	rumænsk	fransk	spansk	engelsk	dansk

Denne aktivitet er ret tidskrævende, men for at få det optimale ud af den, er det nødvendigt, at eleverne arbejder i hvert fald 5-7 minutter med hver tekst, og at de udfylder skemaet på arket.

Denne aktivitet kan kombineres med **Elevark 6**.

Elevark 6: sprogtræerne i sprogskoven

Fokus på beslægtede sprog og klassens sprog

Dette ark bør **printes i stor størrelse** eller vises på tavlen fra dette link:

<https://eurotalk.com/blog/2015/06/03/the-language-forest-how-are-world-languages-related/>

De fleste AP-bøger indeholder en visualisering af den indo-europæiske sprogstamme. Udfra et flersprogethedsdidaktisk perspektiv giver det imidlertid god mening at præsentere andre sprogstammer end den indo-europæiske – ikke mindst fordi nogle elever måske taler sprog, der tilhører **andre sprogstammer og dermed andre træer i sprogskoven**.

Aktivitet

- Placer/highlight sprogene fra gættestrategierne på træet (evt. klassens sprogtræ)
- Se på sprogtræerne. Er alle klassens sprog med?

Opfølgende arbejde

- Lad eleverne finde deres flersprogede ordliste fra første Elevark 4 & 5 frem.
- Instruktion: Kig på de ord, der ligner hinanden. Er de mon beslægtede? Begrund jeres svar.
- Er der nogen systematiske forskelle mellem ordene på de forskellige sprog? Diskuter dem med hinanden.

Elevark 7: implicit subjekt

Fokus på morfologi og syntaks

I latin- og spanskundervisningen lægges der ofte vægt på det implicitte subjekt, som er noget der adskiller sig fra dansk, tysk, engelsk og fransk, hvor subjektet i princippet altid er eksplicit. Det betyder dog ikke, at man aldrig bruger verber uden eksplicit subjekt på disse sprog, jf. fx

- "Hvor bliver du af?"
- "**Kommer nu!**" (her kan subjektet *jeg* antages at være underforstået eller elliptisk).

Ikke desto mindre kan det implicitte subjekt være værd at fremhæve i undervisningen, og i den forbindelse kan det **være interessant at reflektere over, hvor mange sprog, der anvender implicit subjekt**. De afgørende pointer er her

- at subjektet altid er centralt for sætningens indhold, selv når det er implicit og
- at det implicitte subjekt er noget, der findes på mange sprog

Elevark 7 giver eksempler på implicit subjekt på andre sprog end de sædvanlige skolesprog, nemlig tyrkisk og swahili.

Det interessante ved eksemplet på **tyrkisk** er

- at suffikserne er klart afgrænsede, og man derfor tydeligt kan se, at -m signalerer 1.sg S,
- at nogle elever måske har kendskab til tyrkisk.

Her kan man i øvrigt benytte lejligheden til også at kigge på objektets form og notere sig, at det er bøjet i akkusativ som på tysk og latin (samt mange andre sprog).

Det interessante ved eksemplet på **swahili** er,

- at det implicitte subjekt her er **et præfiks i stedet for et suffiks**
- at også objektet er implicit og signaleres ved et præfiks

Swahiliksemplet tjener således til at vise, hvor mange ledfunktioner, der kan integreres i verbalbøjningen, og til at illustrere, at selvom formerne er meget forskellige (kontrasten mellem præfiks og suffiks), er der alligevel noget sammenlignelighed på tværs af sprog (selve de syntaktiske funktioner).

For at drage udbytte af arbejdet med dette elevark, er det centralt, at eleverne får plads til **refleksion**, og til **at sammenligne med alle andre sprog**, de måtte kende – er der implicitte subjekter (og evt. objekter) her?

Elevark 8: menneskerettighedserklæringen på tværs af sprog

Fokus på de nordiske sprog samt arbejde med sproglig bevidsthed gennem iagttagelse af mange sprog i både tekst, lyd og video

Disse aktiviteter tager udgangspunkt i teksten fra FN's menneskerettigheder artikel 1 & 2. Der arbejdes i disse aktiviteter med **interkomprehension, gættestrategier og sproglig iagttagelse**, og dette kobles til en autentisk og samfundsrelevant tekst, der findes oversat til mange af verdens sprog.

NB: dette elevark indeholder links til video og lyd

DEL 1

I første del af elevarket (skemaet) er fokus på de nordiske sprog. Her er fokus på at gå undersøgende til værks – hvor meget kan man egentlig forstå, når man prøver? Hvordan ser de forskellige sprog ud på skrift? Og er der noget, der er sværere og lettere end andet? Kan eleverne gætte, hvad der er hvad? Forventningen er, at opgaven bliver lettere, når man bevæger sig fra venstre mod højre.

Elevarket kan med fordel anvendes **både i elektronisk og papirform**, da det både indeholder links til lydklip og video og felter til skriftlige svar. Det kan være nødvendigt at tjekke på forhånd, om linkene virker i skolens set-up, da firewall og andet kan blokere dem.

Fremgangsmåde: lad eleverne lytte til og læse teksten på et sprog ad gangen. Lad dem arbejde med diskussionsspørgsmålene separat for hver sprogversion. Herefter kan opsamles på klassen.

NØGLE:

Sprogene er: (fra venstre mod højre:) islandsk -færøsk-nynorsk-svensk-bokmål.

DEL 2

I del 2 bredes perspektivet ud til andre sprog, når eleverne arbejder med menneskerettighederne på tværs af sprog. Her arbejdes med videomateriale, og opgaverne fokuserer på at skabe grobund for **sproglig iagttagelse og sproglig bevidsthed** gennem sammenligning af både **kendte og ukendte** sprog. Lad gerne eleverne arbejde i grupper, hvor de udvælger 4 videoer efter kriterierne øverst på arket, og diskuterer spørgsmålene i fællesskab, samt noterer deres svar på arket.

Med **opgaven til tegnsprog** bredes perspektivet yderligere ud og giver anledning til eftertanke – det er en udbredt forventning fra hørende, at tegnsprog skulle være universelt. Det er de imidlertid ikke, og der findes mange forskellige tegnsprog på tværs af kloden, hver med deres egne ordforråd og grammatikker, som vi kender det fra de talte sprog. Denne mangfoldighed skyldes, at tegnsprog ligesom talesprog ikke er konstruerede sprog, men derimod naturligt opstået i kommunikation mellem mennesker. Også her kan diskussionen tages i par, grupper og på plenum alt efter klassens behov.

Diskuter afslutningsvis gerne på klassen hvorfor det er relevant, at menneskerettighedserklæringen findes på mange sprog? Undersøg gerne, om eleverne kan finde videoer på alle klassens sprog? Hvad mangler?

Ekstraopgave med videoproduktion: bed eleverne selv lave en video med en artikel fra menneskerettighedserklæringen. Lad dem lave videoerne på egne modersmål eller et andre sprog, de føler sig trygge ved. Del videoerne med klassen, og lav jeres eget flersprogede arkiv.

Elevark 9: høflighed på tværs af sprog

Fokus på sprog og kultur

Dette elevark kan med fordel introduceres i forbindelse med en snak om høflighed generelt og eventuelt om høflighed på de sprog, eleverne beskæftiger sig med i skolen. Herefter kan eleverne læse teksten individuelt eller i grupper og diskutere spørgsmålene.

Elevarket stiller ind på sproglige høflighedsstrategier på tværs af sprog - både gennem en teoretisk forklaring om positive og negative høflighedsstrategier, og igennem konkrete eksempler. Koblet til teksten er flere spørgsmål til de sprog, eleverne selv kender til. Her kan med fordel summeres alene og i par og derefter samles op på klassen eller lignende, sådan at eleverne dels får lejlighed til individuelt at reflektere over de sprog, de måtte kende til, og dels kan diskutere med hinanden og læreren.

Disse diskussioner kan dels bruges til at stille skarpt på konkrete høflighedsmarkører på forskellige sprog, og dels afsløre forskelle i mellem forståelser af høflig sprogbrug på tværs af sprog, dialekter og sociale grupper.

Elevark 10: Skriv en flersproglig tale

Fokus på sprog og sprogsamfund samt sproglig fantasi og kreativitet

Dette elevark giver eleverne anledning med at arbejde med **sproglig kreativitet og fantasi** med udgangspunkt i EU's sproglige mangfoldighed. Det kan med fordel introduceres med en snak om EU's sprogpolitik, der er baseret på flersprogethed, og sikrer at alle borgere skal have ret til informationer og sagsbehandling op deres eget nationale sprog.

En mulighed er, at begynde med en brainstorm over de officielle EU-sprog, og derefter gå ind og se på nedenstående oversigt over de **24 officielle EU-sprog**

(Klik på linket og gå ind under punktet 'Så længe har sprogene været officielle EU-sprog', klik på 'hør hvordan EU's officielle sprog lyder' og få en smagsprøve på både lyd og skriftsprog alle sprogene)

https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-languages_da

Lad eleverne summe over følgende spørgsmål:

Spørgsmål:

Hvad overrasker jer?

Hvad mener I om EU's sprogpolitik? Hvorfor?

Herefter kan **Elevark 10** runddeles. Gennem arbejdet med dette elevark får eleverne både indblik i sprogpolitik i EU, i den magt og signalværdi, der kan ligge i et sprogvælg, og de arbejder praktisk med at skrive en flersproglig tale. På den måde får de muligheder for at anvende deres sproglige kreativitet og fantasi, aktivere egne sproglige ressourcer og arbejde aktivt med tekstproduktion. Da dette arbejde kan være ret omfangsrigt, skal der afsættes god tid.

Elevark 11: tværsproglig perspektivering

Fokus på morfologi og syntaks på tværs af sprog

Dette elevark kan anvendes i forbindelse med opsummering og perspektivering af grammatik på tværs af sprog. Det giver anledning til **sproglig iagttagelse** rettet mod primært det morfologiske og syntaktiske niveau, inddrager både skolesprog og sprog, der ikke normalt arbejdes med i skolen. Samtidig giver den tværsproglige sammenligning her en oplagt anledning for perspektivering til begreberne **syntetisk og analytisk sprog**, idet der her ses gode eksempler på begge dele.

Elevarket udgår fra en **autentisk tekst**, nemlig en central sætning fra artikel 26 i Menneskerettighedserklæringen.

For at eleverne kan få det optimale ud af arbejdet med arket, er det nødvendigt at de arbejder sig roligt igennem fra ende til anden og starter med de simple spørgsmål for derefter at arbejde sig videre til de mere abstrakte.

GODT AT VIDE OM ANALYSEN AF DE ENKELTE SPROG FOR DIG SOM LÆRER

PÅ GRØNLANDSK er der ingen skarp opdeling mellem ordklasser, og derfor kan 'rettighed' bøjes som er verbum med personendelse, og læse i måde modus (passiv) tempus (fremtid) og kasus (allativ) Forestil dig, at det på på dansk eller tysk ville være en infinitivkonstruktion eller et verbalsubstantiv, man kasusbøjede.... Analyse: S= alle, V= at have rettighed til, læse osv =A

PÅ SOMALI er det enkelt: S= person enhver han, V= har, O = ret at få undervisning

PÅ ARABISK er der intet V. Man kalder denne sætningstype en *præpositional sætning* og den bruges til at udtrykke ejerforhold. Sætningen kan analyseres: S= retten i undervisning, (V mangler), Subjektsprædikat= til alle mennesker.

TYRKISK er kendetegnet ved mange bøjninger, herunder for kasus. Her er tale om en copulasætning, S= hver persons ret til uddannelse, V=er/finde

VIETNAMESISK har mange småord – det er et isolerende sprog, der ikke bøjer ordene, men i stedet bruger partikler. S= alle mennesker, V=har (+prædikativmarkør), O= ret til at opnå uddannelse. Altså samme syntaktiske grundstruktur som på dansk.

FINSK: på finsk findes ikke noget verbum, der betyder "at have", og ejerkonstruktionen er en kombination af "at være" og ejer i allativ kasus. Det ejede fungerer som subjekt. Dvs. S=ret til at få undervisning (undervisning er objekt i denne konstruktion, à la infinitiv+AKK på tysk) , V = er, A= for enhver

LATIN: S= enhver (i sig selv) V= har, O= undervisningens ret.

Dette ark rummer muligheder i mange retninger – man kan vælge at dykke ned i enkelte sprog, særlig hvis nogle elever taler et af sprogene, eller man kan tale om de forskellige grammatiske kategorier, men det væsentligste er at lade eleverne gå på opdagelse i den sproglige mangfoldighed, og se om de kan bruge deres grammatiske begrebsapparat til at sætte ord på en lille smule af den.

SVARNØGLE TIL SPØRGSMÅL	
1	Ikke alle sprog bruger lige mange ord. Det er typisk de analytiske, der bruger flere småord, bl.a. præpositioner (dansk) prædikativmarkør (vietnamesisk) og pronominer
2	Som det ses af ovenstående tabel, er der ikke på alle sprogene tale om en transitiv sætnign, og de indeholder derfor ikke de samme syntaktiske led, selvom betydningen er den samme.
Hvad fortæller det om sætningsstrukturen?	Nogle af sprogene har en sætningsstruktur, der er parallel med den danske, og bruger ovenikøbet den samme ledstilling (fx somali, vietnamesisk). Andre har de samme led, men i en anden rækkefølge (fx latin), og så er der nogle sprog med helt andre typer strukturer (arabisk, tyrkisk, grønlandsk, finsk)
Hvad har de fire ord til fælles?	Alle de fire ord er bøjet i kasus, selvom der er tale om forskellige typer kasus.

Elevark 12: Prøv kræfter med swahili

Fokus på sproglig analyse og kreativitet

Dette elevark kan forstås som en slags grammatisk pusleopgave, hvor man skal holde hovedet koldt, bruge sin viden om grammatik og sine evner til at læse indenad.

Elevarket indeholder grundlæggende grammatiske oplysninger og glosser, som gør det muligt at producere fire sætninger på swahili.

For at løse opgaven korrekt, er det afgørende at forstå følgende pointer

- swahili bruger præfixer i stedet for suffixer
- swahili bruger ikke pronominer, men integrerer i stedet både S og O i verbet, hvis de er pronominale
- det substantiviske objekt (mad i sætning 2) integreres ikke, men har derimod plads efter verbet som et selvstændigt ord

Arbejdet med swahili kan anskueliggøre elevernes egne sproglæringsstrategier for dem. Kan de læse og anvende et bøjningsskema (selvom det er anderledes end dem de kender)? Kan de forstå og anvende oplysningerne om grammatikken? Når eleverne har løst opgaven kan det være værd at tale om, hvad de gjorde og hvorfor – her skulle kundskaberne fra AP gerne komme dem til gode, samtidig med at det er sjovt at skrive sine egne sætninger på et nyt sprog

Bemærk, at der ikke i 3. personsbøjningerne skelnes mellem han og hun.

SVARNØGLE	
Hun laver mad	Anapika chakula (3s-PRÆS-tilberede mad)
Hun har lavet mad	Alipika chakula (3s-IPF-tilberede mad)
Han elsker os	Anatupenda (3s-PRÆS.1pIO-elske)
De elsker dem	Wanawapenda (3pl-PRÆS-3pIO-elske)

Elevark 13: Forskellige sprogsamfund

Fokus på kritisk sproglig opmærksomhed

Elevark 13 sætter fokus på forholdet mellem sprog og samfund, og skaber mulighed for at knytte Almen Sprogforståelse til samfundsfag. Arket indeholder en kort tekst om det danske sprogsamfund i sammenligning med andre, samt et par uddrag fra norsk og sydafrikansk sproglovgivning.

Det kan være en fordel at summe over sproglovgivningen i makkerpar ud fra spørgsmål som:

- Hvad undrer jer i hhv. den norske og den sydafrikanske sproglov?
- Hvad fortæller det jer om de to sprogsamfund?
- Hvordan ser I de forskellige sprogs status i de lande?
- Hvordan ser I vores sprogsamfund i Danmark i sammenligning med de to?

Arket sluttet af med et par diskussionsspørgsmål og en opgave: skriv jeres egen sproglov. Denne opgave giver både anledning til at reflektere kritisk over indretningen af sprogsamfundet i Danmark og til tekstproduktion i en ganske særlig genre. Hermed kan der skabes rum for at arbejde sprogligt bevidst med genren virkemidler inden for rammerne af en opgave, der fordrer kritisk refleksion over sprogsamfund og sprogs status.

Sproglovene kan udformes som almindelige worddokumenter, eller de kan laves til flotte plancher, der kan hænges op i klasseværelsen – evt. sammen med elevernes sprogportrætter.

Hvis man ønsker at beskæftige sig yderligere med sprogsamfund forskellige steder i verden, kan filmen *Voices of the World: I sproget er jeg* af Janus Billeskov Jansen anbefales. Læs mere om filmen her

<https://www.dfi.dk/viden-om-film/filmdatabasen/film/voices-world-i-sproget-er-jeg-kunsten-vaere-mlabri>

Referencer

- Andersen, L. (2005) *Almen Sprogforståelse*. Frederiksberg: Dansk lærerforeningens Forlag
- Daryai-Hansen, P., Drachmann, N., & Meidell Sigsgaard, A.-V. (2019). Flersprogethedsdidaktik i fremmedsprogsfag. *Sprogforum*, 68, 46-53.
- Daugaard, L. M., Østergaard, W., Ladegaard, U., Wulff, L., Oruluf, B., & Laursen, H. P. (2018). Sprogportætter. In *Literacy og andetsprog i udskolingen: Ni forløb fra Tegn på sprog*. Københavns Professionshøjskole.
- Krogager Andersen, L. (2020). *Tværsproglighedens veje. Om sproglig bevidsthed, tværsproglighed og didaktisk forandringsarbejde i en folkeskolekontekst*. (Ph.d-afhandling). University of Aarhus, Aarhus.